

HUKUK FAKÜLTESİNE HOŞ GELDİNİZ!

<http://gundemliyorum.blogspot.com.tr/2016/06/hukuk-fakultesine-hos-geldiniz.html>

Ertuğrul Uzun, Erişim 14.06.2016

Her şeyden önce tebrik etmeliyim sizi. Muhtemelen istediğiniz bir bölümdü. Hukuk fakültesinden mezun olmanın eski anlamı kalmadı artık ama, doktorlar ve mühendislerle birlikte potansiyel talipler arasında hala avukatları da sayıyoruz. Hakimlik ve savcılık dışarıdan bakıldığında her şeye rağmen itibarlı meslekler. ‘Her şeye’ rağmen derken neyi kastettiğimi, umarım, fakülteden mezun olduğunuzda anlamış olursunuz.

Sadece istediğiniz bir bölümü kazandığınız için tebrik etmiyorum. Aynı zamanda, hukuk fakültelerine olan talebin yüksek olduğunu dikkate aldığımızda, ortalamanın oldukça üzerinde bir puan aldığınız için de kutlarım sizi. Üniversiteye giriş sınavları zekâ düzeyi ölçmez. Ama her halükarda yaşıtlarınızla girdiğiniz; bilgiye, çalışmaya, anlamaya, konsantrasyona dayanan bir sınavda yüksek puan aldınız. Belki çok zeki değilsiniz ama iyi çalıştınız. Belki çok çalışmadınız ama zekisiniz. Belki çok çalışmadınız ama bir test sınavında seçenekler arasında iyi bir tercihte bulunmayı becerebiliyorsunuz. Üç saat boyunca dikkatinizi yoğunlaştırabildiğinizi gösterdiniz. Belleğinizin hiç de yabana atılmayacak düzeyde olduğunu kanıtladınız. On binlerce öğrencinin sıfır çektiği testlerde, ancak birkaç yanlış yaptınız. Sınav her neyi ölçüyor olursa olsun, bu şartlar altında, bir milyon civarında yaşıtınız arasında kendinizi gösterdiniz. Kutlarım.

Böyle bir öğrenci kitlesiyle karşılaşmak bir öğretim üyesi açısından şanstır. Şanslıyım. Anlatcaklarımı kolaylıkla anlayacağınızı varsayıyorum. Okutacağım kitapları rahat okuyacaksınız. Okuduklarınız aklınızda kalacak. Akıl yürütme becerisine sahip olduğunuz için karmaşık hukuki sorunları çözebileceksiniz. En azından bunları beklemeye hakkım olduğunu düşünüyorum.

Şunu da biliyorum: Bütün kabiliyetlerinize rağmen zorlanacaksınız. Derslerden tereyağından kıl çeker gibi geçemeyeceksiniz. Sıkılacaksınız. İsyan edeceksiniz. Anlamadığınızı düşüneceksiniz. Kimi zaman özgüveninizi kaybedeceksiniz.

Bu duruma düşecek olmanızın bir nedeni, hukuk fakültesinin dünyanın her yerinde okuması, mezun olması en zor bölümlerden biri olması. Elimden gelirse, birazdan anlatacağım: Talip olduğunuz meslek büyük bir birikim gerektiriyor. ‘Adalet’in dağıtılmasındaki farklı aktörlerden biri olacaksınız. Yapacağınız işin önemi ve büyüklüğü, hazır hale gelmenin de kolay olmasını anlaşılabilir kılıyor.

Fakülte hayatınızın zor geçecek olmasının bir başka nedeni, aldığınız lise eğitimi. Uzun süredir yazı yazmıyorsunuz. Okuduklarınızı ve düşündüklerinizi cümleler, paragraflar halinde ifade etmeyi unuttunuz. Belki böyle bir şeye hiç teşebbüs etmediniz. Ders çalışırken küçük, birkaç kelimelik notlar aldınız. Listeler hazırladınız. Bunları ezberlemeye çalıştınız. Karşınıza çıkan çoktan seçmeli soruların arasında belleğinizde tuttuğunuz kelimeleri bulmaya çalıştınız.

Cümle kurmaya ihtiyacınız olmadı. Ama burada cümle kuracaksınız. Elimizden geldiğince size test sınavları yapmayacağız. Ve siz sınavlarda birkaç saat yazı yazmak zorunda kalacaksınız. İlk sınavlarda sorulara birkaç kelimeyi yan yana getirerek cevap vereceksiniz. Aldığınız düşük notlardan sonra bunun işe yaramadığını anlayacaksınız.

Hukuk fakültesinde koca koca kanun kitaplarını ezberlemeyeceksiniz. Ama o kanun kitapları hakkında yazılmış çok daha kalın kitapları birkaç defa okumak durumunda kalacaksınız. Ezberlemeyeceksiniz ama onca şeyi nasıl aklınızda tutabildiğinize siz bile şaşıracaksınız. İnanın, o kalın kitaplar birkaç kez okunduktan sonra akılda kalabiliyor. Kanıtı, hukuk fakültesinden mezun olmuş olmamdır.

Muhtemelen kitap okumayı unutmuşsunuz. Kısa konu anlatımları okuyup arkasından onunla ilgili testler çözmeye alıştınız. Sizden bir dersin sınavı için, bazen beş yüz bazen bin sayfa okumanızı isteyeceğiz. Bu kadar hacimli bir eseri kısa süre içinde ve içindekileri hatırlayacak şekilde okuma deneyiminiz olmadı. Merak etmeyin. Büyük bir kısmınız kısa bir sürede bunu da öğrenecek.

Her sene, yeni gelen öğrencilerimiz arasında, ‘Ben kitap okumayı sevmem’ diyen birkaç kişi çıkıyor. Hacimli kitaplar okuma deneyimi olmaması değil sadece, kitap okumayı sevmediğini söylüyor bazı arkadaşlarımız. Onlara yol yakınken bölüm değiştirmelerini öneriyorum. Beni pek dinleyen olmadı. Çünkü eğer mesele sınavda başarılı olmak ise, onun da yolları var. Bu yolları benden öğrenmenize gerek yok, nasılsa, ihtiyacı olanlar kısa süre içinde keşfedecekler. Ama burası kitap okumayı sevmeyenlerin yeri değil.

Lise eğitiminin eksiklikleri ile hukuk öğretiminin zorlukları bir şekilde aşılır, aşıyor. Bazen üç ay bazen üç yıl sürüyor, -benim bu zorluklarla baş edebilmeyi öğrenmem beş yıl sürmüştü- ama nihayetinde bu okula girenlerin kahir ekseriyeti mezun oluyor. Bununla birlikte aşılması çok daha zor sorunlar var. Sizi asıl olarak bu sorunlar konusunda uyarmak isterim. Zira bu sorunların farkına varmadan mezun olabilir, meslek sahibi olabilir, hatta güçten düşünceye kadar mesleğinizi yapabilirsiniz. Anlayacağınız üzere, herkesin gördüğü ya da herkesin kabul ettiği bir sorun değil bu. Ama kaygılarımda yalnız da değilim.

Aşılması gereken zorlukların hiçbirinin sorumlusu siz olmayacaksınız. Bunlar hukuk öğretimimize ilişkin yapısal sorunlarla bilime, okumaya, öğrenmeye ve adalete ilişkin kültürel kodlarımızdan kaynaklanıyor. Eğer bu sorunları bir şekilde ortadan kaldıramazsınız, ilk etapta ülkenize ikinci etapta insanlığa olumlu bir katkıda bulunamayacaksınız.

Bahsetmek istediğim sorun, hukuk öğretimiyle ilgili. Bir üniversite sınavına girdiniz. ‘Üniversite’ eğitimi almaya hak kazandınız. Sahip olduğumuz üniversite yapılanması esas itibarıyla batılı bir kurum. Doğuda yükseköğretimin yeri yok demiyorum. Ama tarihsel olarak batıda yaşanan gelişmelerin yarattığı kurumsal yapılanmanın devamı olan bir yere geldiniz. İleri yahut yükseköğretimin doğuda da paylaşılan anlamları çerçevesinde, her şeyden önce, bilgi-

nin ‘değerli’ kabul edildiği bir yerdesiniz. Günümüzün küresel olarak aşınan üniversite anlayışı ve kendi coğrafyamızda hakikat aşkını kaybetmiş olmamız, üniversiteyi bir meslek kapısı ve eğlence yeri olarak görmemize neden oluyor. Üniversiteyi bir meslek kapısı olarak görmenin birincil etkisi, aldığınız derslerde sürekli zaten bildiğiniz bir soruyu sormanıza neden olacak: Ben bu derste gördüklerimi mezuniyetten sonra mesleğimi yaparken kullanacak mıyım? Bu durumda, hakimlik, savcılık veya avukatlıkta ‘kullanamayacağınız’ bir ders, sizin için anlamsız ve gereksiz hale gelecek. Seçimlik dersler söz konusu olduğunda elbette bu düşünceniz doğrultusunda davranacaksınız ama zorunlu derslerin bir kısmının niye ders programında yer aldığı bir türlü anlamayacak, bu derslere karşı isteksizlik duyacak, derslerde karşılaştığınız tartışmaları zihninizde çözmeyi denemek yerine kısa süreli hafızanızın maharetine başvuracaksınız.

Hâlbuki üniversite kelimesinin hem etimolojik, yani kökensel olarak anlamı hem de tarihin büyük bir kısmında yerine getirdiği işlev, bünyesinde barındırdığı insanların ‘evrensel’lere yönelik ilgisiyle açıklanabilir. Her şeyden önce üniversite, yani ‘universitas’, mekana ve zamana bağlı olmayan, değişken olmayan bilgiyi üretme ve paylaşma hedefindedir. Dolayısıyla, her ne kadar kurumsal olarak üniversitede yer alsada meslek okulları gerçek anlamda üniversite birimi değildir. Üniversite, bilgiye sırf bilgi olduğu için hürmet eder. Yani bilgi, en azından salt bir araç değildir. Üstelik bu bilgi; evrene, dünyaya, topluma ve insana dair genel bir bilgidir. Bu tür bir bilginin en açık ve bilindik örneği doğa bilimleri alanında üretilen bilgidir. Fizik, kimya, biyoloji gibi bilimler zamana ve yere bağlı bilgiler değildir. Bunun yanında, konusunun doğası itibarıyla doğa bilimlerinden farklı sosyal bilimler ve beşeri disiplinler de üniversitede kendine yer bulur. Bunlar arasında sosyoloji ve iktisat gibi bazı bilimler, daha doğrusu bunlar içerisindeki bazı yaklaşımlar doğa bilimlerinin metodunu kullanarak evrensel yasaların peşine düşer. Ancak beşeri disiplinler ağırlıklı olarak, olayları neden sonuç ilişkisi içerisinde açıklayan doğa bilimlerinden farklıdır ve incelediği olayları anlamaya çalışır. Bütün bu açıklama ve anlama faaliyetlerinin değeri, ilerideki bir tür dönüştürmenin aracı olmalarından kaynaklanmaz. Ancak, özellikle doğa bilimlerini düşündüğümüzde, bu alanda elde edilen bilginin dünyayı dönüştürme aracı olarak kullanıldığı da bir gerçektir. Bilimsel ve ekonomik gelişmenin altında, bilimsel araştırmalar vardır. Üniversitelerin her geçen gün daha fazla ‘dönüştürmeye’ önem vermesi, bilgiyi gittikçe daha fazla ‘araç’ olarak görmesi bir başka mesele. Ancak eğer bir üniversite ‘ideal’i varsa, bu idealde bilgi araç değildir. Sosyal bilimler, özellikle de beşeri disiplinler, sözgelimi tarih, edebiyat, felsefe, ilahiyat gibi olanlar söz konusu olduğunda, üniversite ideali daha açık bir şekilde görülebilir. Bu alanlarda asıl olan ‘anlama’dır. Evreni, dünyayı, toplumu ve insanı daha iyi anlamış bireylerin batıl inançlara sahip olmayacağını, daha akılcı davranacağını umut ederiz. Dünya üzerindeki canlı çeşitliliğini ve türler arasındaki karşılıklı bağımlılık ilişkisini görmesiyle türsel kibrinden arınacağını ve doğayla barış içerisinde yaşayacağını düşünürüz. İnsan toplumları arasındaki kültür çeşitliliğini görerek, kendi kültürüne atfettiği biriciklikten vazgeçeceğini ve kendinden farklı olanları anlamaya başlayacağını böylece tarih boyunca yaşanan anlamsız savaşları tekrarlamayacağını

hayal ederiz. Üniversite her ne kadar mensuplarını özerk bireyler olarak görerek onları planlı bir şekilde belli bir ahlaki görüşe uygun davranmaya yöneltmiyorsa da, her hâlükârda bir aydınlanma ve ahlak projesidir. Buradaki ahlaki projenin ana unsurları, yine *universitas* kelimesinden kaynaklanır: Her görüşten, her kültürden, her coğrafyadan insanın bir araya gelmesi, fikirlerini özgür bir şekilde paylaşması.

Hukuk fakültesi özelinde bu söylediklerimi biraz daha açayım ve örneklendireyim: Hukuk fakülteleri her ne kadar bir üniversite eğitimi verdiği iddiasında ise de, ne yazık ki, öğrenim hayatınız boyunca evrene, dünyaya, topluma ve insana dair evrenselle çok az karşılaşacaksınız. Yani size bir üniversite eğitiminden ziyade uzatılmış bir meslek eğitimi sunacağız. Hoş, çıktığınızda herhangi bir mesleğe sahip olmayacaksınız. Zira hukukçuluk diye bir meslek yok. Avukat, hâkim veya savcı olmak isterseniz her hâlükârda bir staj eğitimi daha almanız gerekecek. Dolayısıyla bizim size verdiğimiz eğitim, meslek öncesi eğitimidir. Hem de dört yılda. Ama daha kötüsü, hukukçuluk dediğimiz her ne ise, sadece meslek eğitimi seviyesindeki bir eğitimle bu sıfatın alınamayacağıdır, en azından ideal olarak. Zira avukat, hakim, savcı, hukukçu bilimsani yahut hukukçuluk sıfatıyla siyasette ve bürokraside elde edilecek makamlarda yerine getirilecek işler, sadece meslek eğitimiyle, yani mevzuatın, pozitif hukuk kurallarının öğrenilmesiyle yerine getirilemez. Bu durumda, uzatılmış bir meslek eğitimi veren kurumlar olarak hâlihazırdaki hukuk fakülteleri hem üniversite idealinin temelinde yatan aydınlanmış bireyler yetiştirmekten uzaktır hem de yetkin hukukçular yetiştirebilmek için yeterli altyapıya ve vizyona sahip değildir. Hukuk fakültesinden mezun olduğunuzda, eğer özel bir gayret sarf etmezseniz, entelektüel potansiyeli güdükleştirilmiş, derinlikli düşünemeyen, düzen ve sağlıklı akıl yürütemeyen, batıl inançlara saplanmış, insan ve toplum hakkındaki bilgilerin mahiyetine dair hiçbir şey bilmeyen insanlar olarak işinizin başınıza geçeceksiniz. Eğer hukuk öğretiminin bu yapısal sorununun hayatımıza yaptığı yıkıcı etkiye olumlu katkıda bulunmak istemiyorsanız, omzunuzda çok ağır bir yük olduğunu görmelisiniz. Evet, suçun büyük bir kısmı bizim, ama ahlaki bireyler olarak siz de elinizden geleni yapmalısınız. Bizim üniversitede size aktaramadığımız evrensel bilgiye kendi başınıza ulaşmak için çabalamalısınız.

Üniversitenin her görüşten ve kültürden insanın özgürce bir araya gelmesi olduğunu söylemiştim. Ne yazık ki fiilen durum böyle değil. Siyasal hayatımızın kutuplaştırıcı söylemleri, farklı görüşlerin birbirlerini üniversiteden kovmak için uğraşmasıyla sonuçlanıyor. Bunun yanında, iktidarın gücünü yanına alarak üniversitenin sorgulayıcı özelliğini ortadan kaldırmaya çalışmanın bir özgürlük olmadığını da not edelim.

Farklı fikirlerin özgürce bir araya gelmesi, tartışması ve yeni bakış açılarının yaratılması, üniversiteyi değerli kılan yegâne özelliktir. Bu özelliğin korunmasına sıkı sıkıya sahip çıkmalısınız. Biz öğretim üyeleri, zaman zaman rahatımızı bozmaktan korkarak kendi varlığımıza ihanet edebiliriz. Lütfen bu ihanetimizi bize hatırlatın.

Bu son söylediklerim, elbette siyasetle de yakından ilgili. Anne babanız sizleri üniversiteye gönderirken kulağınıza fısıldamıştır: Siyaset yapma! Lütfen onları dinlemeyin. Hukuk fakültesinde siyasetle ilgilenmeme lüksüne sahip değilsiniz. Siyasetle hangi düzeyde ve hangi tarzda ilgileneceğinize siz karar vereceksiniz. Bu konuda verebileceğim tek tavsiye, şiddete ve aşağılamaya dayanmayan bir yol seçmenizdir. Ve lütfen, hangi yol ve tarzı seçerseniz seçin, geniş ve önyargısız bir okuma alışkanlığı edinin. Sloganlarla ve kitle psikolojisiyle değil, derin, incelikli ve tartışmaya dayanan bir siyaset yolu izleyin. Ve nihayet, tutkuyla savunduğunuz görüşünüzün hatalı olabileceğini, bir gün görüşlerini köklü bir şekilde değiştirebileceğinizi her zaman göz önünde tutarak ileride mahcup olacağınız şeyler yapmayın.

Çeşitlilik ve farklılık dediğimizde aklımıza hep fikir çeşitliliği geliyor. Ancak daha geniş düşünmemiz gerekiyor. Üniversite cinsel kimlikler açısından da çeşitliliği koruyan bir mekandır. Toplumların kadın-erkek ayrımına dayanan cinsiyet algısının ötesinde eşcinsel, lezbiyen, transseksüel, interseks bireylerin varlığını kabul edeceğimiz ve haklarını savunacağımız ilk yer üniversitedir. Yine toplumun erkeklere ve kadınlara biçtiği rolleri burada sorgulamalısınız. Herhangi bir dine veya mezhebe mensup olmak hiçbir yerde ayıplanmamalı, suç olmamalı elbette ama insanların dinleri veya mezhepleri nedeniyle üniversitede üzerlerinde baskı hissetmesi, üniversiteyi üniversite olmaktan çıkarır. Şu veya bu ırka mensup, şu veya bu anadilini konuşan insanlar, tam da bu nedenle, yine ilk önce üniversitede kendilerini rahat hissetmelidir. Farklılıkların yadığı, farklı olanların baskıya maruz kaldığı bir üniversite, üniversite değildir.

Fikir çeşitliliği ile ilgili belki de sizleri yadırgatacak bir başka durum, bizler, yani öğretim üyeleri. Yadırgayacaksınız, çünkü öğretim üyeleriniz sınıfta, gündelik tabirle, ‘siyaset yapacak’. Buna alışmalısınız. Üniversitede, hele hukuk fakültesinde, hele de anayasa hukuku, idare hukuku, ceza hukuku, hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, genel kamu hukuku, uluslararası hukuk gibi derslerde gündelik siyasetle ilgili meselelere değinmeden ders anlatmak mümkün olmadığı gibi doğru da değil. Eğer üniversitede üretilen bilginin gündelik hayata uygulaması olmayacaksa yapılan işin bir anlamı yok. Hukuk fakültelerindeki öğretim üyelerinin işi esasında; yasama, yürütme ve yargıyı eleştirmektir. Bir zamanlar varolmuş ama yürürlükten kalkmış yasaları, eskiden beri varlığını devam ettiren yasaları, yeni yasa tasarılarını ve yeni kabul edilmiş yasaları eleştirmeden hukukçu bilimsani görevini yerine getirmiş sayılmaz. Yürütmenin, yani idarenin, hükümetin eylemlerini eleştirmek tam da bizim işimizdir. Yargının verdiği kararları farklı bakış açılarından değerlendirerek anlatırız dersleri. Bu eleştiriler çoğunca ahlaki ve ideolojik ölçütlere dayanmak zorundadır. Öğretim üyesi açıkça belli bir partinin sözcülüğünü yapmaya soyunmadığı müddetçe, herhangi bir ideolojiyi ölçüt olarak eleştirilerde bulunur ve bulunmalıdır. Yeter ki, farklı ideolojilerdeki öğretim üyeleri de kendilerine kurumlarda yer bulabilsinler, konuşma imkânına sahip olsunlar ve sınıf içerisinde öğrencilerin görüşlerini de serbestçe dile getirmesine imkan sağlasınlar. Şu an için bir partinin uzun süreli iktidarına şahit olduğumuz, sizler kendinizi bildiniz bileli aynı siyasi partinin iktidarını gördüğünüz için, yönelttiğimiz her eleştiriye basit bir muhalefet olarak düşünebilirsiniz.

Hâlbuki hukuk fakülteleri her iktidar döneminde can sıkılmıştır. Çünkü öğretim üyeleri çoğunca şu veya bu siyasal görüşün basit bir neferi olmayı kendilerine yedirememiş ve eleştiriden uzak kalmamıştır. Tekrarlayayım: Siyasetle ilgili konuştuklarımız sizleri ne şaşırtın ne de kızdırın. Ama öğretim üyesinin sınıfta dile getirilecek farklı görüşleri bastırma ve engelleme girişimlerine de prim vermeyin.

Sadece siyaset konusunda değil, başka konularda da üniversitenin sizi şaşırtmasını bekleriz. Eğer şaşırtmıyorsak, heyecanlandırmıyorsak işimizi tam olarak yapamıyoruz demektir. On sekiz yaşında geldiğiniz bu yükseköğretim kurumunda zaten bildiğiniz ve inandığınız şeyler paralelinde hiçbir yenilik içermeyen lakırdılarla karşılaşacaksınız, niye geldiniz ki? Ve biz öğretim üyeleri, ortalama eğitim yaşı 5 olan bu ülkede, ilave on 13 yıl daha öğrencilik yapıp, sonrasında da bir öğrenci gibi okumaya ve araştırmaya devam etmiş, ama ortalamayla aynı yönde düşünmeye devam ediyorsak, bize boşu boşuna maaş verilmiş demek değil midir? Elbette farklı düşüneceğiz. Elbette görüşlerimiz azınlıkta kalacak. Elbette tuhaf karşılanacağız. Bu tuhaflik bazen toplumun sinir uçlarına dokunacak. Azınlıkta oluşumuz, tuhaflığımız ve yadırgatıcılığımız doğru olduğumuz anlamına gelmeyecek. Zaten akademisyenlerin yekpare bir bütün olmadığı da bir gerçek. Ama bizim bu birbirinden farklı fakat sinir bozucu tuhafliklarımız, sıradanlığın kapattığı hakikatleri görme imkânımızı sağlayacak. Öğretim üyeleri, akıl sağlıkları yerindeyse, kendilerini bir önder değil bir bozguncu olarak niteler. Toplumun çoğunluğun gündelik yaşamın rutini içerisinde üzerinde düşünmediği meselelere kafa yormak bizim işimiz ve işimizi yaptığımızda herkesin rahatını bozmaya adayız.

Umarım karşılaştığınız öğretim üyeleri rahatınızı bozar. Üzerinde hiç düşünmediğiniz ve temelsiz bir inançla bağlandığınız dogmaları yerinden sarsar ve sahip olduğunuz içsel güvenliğinizi tehdit eder. Karşılaşabileceğiniz bir facia, dersinize giren öğretim üyesinin, toplumun çoğunluğunun sahip olduğu değer yargılarını size empoze etmeye çalışmasıdır. Onu dikkate almayınız. Diğer bir facia ise, öğretim üyesinin karşı karşıya kaldığı tehditler nedeniyle rahat konuşamamasıdır. İfade özgürlüğüne, hem kendinizin hem de başkalarının ifade özgürlüğüne sahip çıkın!

Şimdi, tekrar hoşgeldiniz.

Ertuğrul Uzun

Eskişehir, Haziran 2016